

OKULDA VE HAYATTA BAŞARININ ANLAMI

Prof. Dr. Atalay Yörükoğlu ile Röportaj

Uzun yaz "teneffüsü" bitti ve ziller çalmaya başladı. Okul ve Aile dergisi olarak tüm öğrencilerimize başarılı bir eğitim yılı diliyoruz. Onların başarılı olmalarını yürekten istiyoruz. İstiyoruz ama, önce gelin şu "başarının tanımında bir anlaşalım!..

Örneğin, okula alınan karneler başarı düzeyini ne ölçüde gösterir acaba? Okuldan başka bir yerde karne verilmediğine göre, "hayatta" başarılı olup olmadığımızı nasıl ölçeceğiz?

Okulda ve hayatta başarının anlamı üzerine konuştuğumuz Prof. Dr. Atalay Yörükoğlu, ilkokulu A.B.D.'de okuyan çocuklarının ilk karnelerini aldığı anda pek bir şey anlayamadığını itiraf ediyor. Karnenin ne ifade ettiğini öğretmene sormak zorunda kalmış sayın Yörükoğlu. Öğretmenin verdiği cevap, başarının sayılarla ifade edilemeyecek denli kapsamlı bir kavram olduğunu ve çok farklı kıstasları olabileceğini gösteriyor. Bir de tabii, pek çok anne babanın ve bütün eğitim sistemimizin "başarı"yı çok da sağlıklı tanımlayamadığını...

Gerçek başarı nedir? Çocukları başarı için motive etmeye çalışırken anne babalar ne gibi hatalar yapar? Eğitim sisteminde başarı değerlendirmesi nasıl olmalıdır? Prof. Dr. Atalay Yörükoğlu kişisel deneyimi ve mesleki birikimiyle sorularımızı yanıtladı...

Genel olarak anne babalar "çocuğun başarısı" deyince ne anlarlar? Sizce "başarının tanımı nedir?"

Anne babalar genellikle başarı deyince, çocuklarının sınıf birincisi, okul birinci olmalarını anlarlar. Kendi kafalarındaki bir mesleğe yönelmelerini ve bu alanda ileri gitmelerini beklerler. Bu da bir ölçüde doğaldır. Çocuğumuzun kendi mesleğimizi yapmasını isteriz ve ya beğenmediğimiz, mutlu olmadığımız için kendi mesleğimiz dışında daha itibarlı bir mesleğe yönelmelerini isteriz. Her zaman anne babanın beklentileriyle çocuğun gerçekleştirdikleri birbirine uymaz. Bir meslekte başarılı olmak için zeki olmak yetmez. O mesleği severek yapmak başarıyı en üst düzeye çıkaran etkidir. Hem yeteneğine hem de isteğine uygun olmalı. Ama bunlar her zaman örtüşmüyor. Dolayısıyla sorunlar ortaya çıkıyor. Mesleğinden memnun olamayan, yeteneğini tam ortaya koyamayan gençler oluyor. Bunda üniversiteye giriş sistemimizin de rolü var. Her başarılı genç kendi istediği dalı seçemiyor. Lise mezunlarının %10'u üniversitede okuyabiliyor. %90 başarısız mı? Tabii ki hayır. Bence üniversiteye giremeyen gençlerin yarısı üniversite eğitimini başaracak yetenekte ve düzeydedirler. Ama sistem onları dışarıda tutuyor, ne yazık ki.

Okul yaşamında başarı çocuğun, gencin kendi yeteneklerini geliştirmesi ile eş anlamlıdır. Başkalarını geçmek, yarışta birinci olmak değildir. Yarışta insan gerilerde de kalabilir. Ama kendini geliştiriyorsa başarılıdır. Bunu yapan kişi seçtiği dalda, meslekte de bir üst basamağa çıkabilir. Kişinin kendi yeteneği ile

başarabildiğini birarada düşünmek gerekir. Çünkü herkes her şeyi başarır diye bir kural yok. Her genç de aynı zeka düzeyini ve yeteneği göstermez.

Anne babalar çocuklarının başarılı olmasını isterken nasıl olumsuz etkiler yaratabilirler? Çocukta bu olumsuz etkileri yaratmadan çocuğu nasıl motive edebilirler? Bu konuda meslek yaşamınızda karşılaştığınız örnekler var mı?

Çocuğu tanımak çok önemli. Çocuğun zeka düzeyi ve yeteneğine göre nereye kadar gidebileceği ne düzeyde başarı gösterebileceğini iyi hesaplamak gerekir. Çocuktan başaramayacağı bir şey beklemek onun başarısını arttırmaz, düşürür; onu geliştirmez, köstekler.

Bu bakımdan ana babaların olumsuz tutumlarından bir tanesine değinmekte yarar var. "Senin neyin eksik, sen niye başaramıyorsun?" tutumu. Bu iyi niyetle yapılmış köstekleyici bir tutumdur. "Ben başaramam, ben onun gibi olamam" duygusu yaratır. Çocuğu kamçulamak yerine umutsuzluğa sürükler Bu da en yaygın hatalardan bir tanesidir. Dolayısıyla burada anahtar kavram şudur: Çocuğu iyi tanımak. Çocuğun yeteneğini ve hangi alanlara eğilimi olduğunu bilmek çok önemli. Çocuğun yapamadığının üzerinde durmak yerine, başarabildiklerini desteklemekle daha verimli, daha kolay sonuç alınabilir.

Çocuktaki ruhsal sorunlar ve uyumsuzluklar başarısını etkileyebilir. Korkular, çekingenlik, kendine güvensizlik, arkadaş ilişkilerinin zayıflığı gibi bir çok ruhsal sorun çocuğun başarısını düşürebilir. Yerinde duramayan, dikkatini toplamakta güçlük çeken çocuklar da yetenekleri ölçüsünde başarılı olamazlar. Aile içindeki geçimsizlik, anlaşmazlık, kavga gürültü de çocuğun çalışma isteğini söndürür. Mutsuzluk çeken herkes gibi çocukta da çalışma verimi düşer, başarıma coşkusu söner.

Anne babanın, çocuğun başarısızlığından yakınıyorlarsa, birkaç şeyi birden düşünmeleri, irdelemeleri gerekir. Çocuğun yeteneği ve zekası nasıl? Çocuğun özel yetenekleri nelerdir? Zayıf ve güçlü olduğu alanlar nelerdir? Çocuğa öğrenme, kendini geliştirme ve başarıma için ne kadar destek olunuyor? Başarıma ortamı yaratılıyor mu? Bunlar çok önemli. Gergin bir aile ortamında çocuğun sakin sakin ders çalışması beklenemez. Dolayısıyla rahat, huzurlu bir aile ortamı sağlanmalıdır. Anne babanın çocukla teke tek ne kadar ilgili olduğu da önemli.

Anne babanın beklentileri çok mu yüksek?

Şöyle bir örnek vereyim: Çocukta üstün bir müzik yeteneği var. Aile tutturmuş mühendis olsun diye. "Müzisyen olarak ekmeğini kazanamaz" diyorlar. Ama zevk almadığı bir işi yaparsa başarılı olur mu? Bu Türkiye'de yaygın bir tutum. İnsan sevdiği meslekte başarılı olur.

Kimi özel okullarda çocukların yetenekleri, hangi alanlarda daha başarılı olacakları hakkında testler yapılıyor ve ailelere sonuçları anlatılıyor. Buna rağmen aileler çocuğun doğasına, eğilimine ters düşen bir meslek isteyebiliyor.

Bunu isteyenler arasında eğitimli anne babalar da var. Çocuğa baskı da yapıyorlar meslek seçiminde.

Başarı açısından kardeşlerin karşılaştırılmaları nasıl etkiler yaratır?

Kardeşleri de birbirleriyle karşılaştırmanın, kıyaslamanın bir yararı yok. Kardeşlerin de yetenekleri farklı olabilir. Bunu da ailenin görmesi lazım. Herkesin ilgi alanı değişik olabilir. Her çocuğu tek tek değerlendirmekte yarar var. Kıyaslama hiç bir zaman çocuğu yüreklendirmiyor, aksine umutsuzluk yaratıyor.

Okulda başarı değerlendirmesi nasıl olmalıdır? Eğitim sistemimizi bu açıdan değerlendirir misiniz?

Bizde başarı sadece notla ölçülüyor. Not bir ölçüdür, ama yeterli bir ölçü değildir. Öğretmenin notu kıttır çocuk başarısız olur veya çok çalışkan bir sınıfa düşer, hakkettiği notu alamayabilir. Her alanda aynı başarıyı gösteremeyebilir. Matematikte başarılı olur; ama sosyal derslerde aynı başarıyı gösteremeyebilir. Bu da yetenek ve ilgi alanının farklı olmasından kaynaklanır. Anne babalara "Siz takdir almasını bekliyorsunuz. Çocuğunuz başaracak kadar çalışmakla yetiniyor. Başka ne uğraşları var?" diye soruyorum. "Çok kitap okur. Ansiklopedi karıştırır. Deneyler yapar" diyorlar. O zaman korkmamalarını söylüyorum. Bu çocuk öğrenmenin zevkini tatmış. Başarıyı sınıftaki notla ölçmeyin. "Bu çocuk okur" diyorum.

Size kendi çocuğumdan bir örnek vereyim. Kızım ve oğlum ilkokulu Amerika'da okudular. İlk karnelerini aldıkları zaman şaşırımdım

kaldım. Çünkü kızımın karnesinde ne iyi ne pekiyi vardı. "Benim kızımın durumu nedir? Ben buradan çıkaramadım" dedim. Sınıfa göre değerlendirme yapmışlar. Öğretmeni İngilizcede daha yeni geldiği için sınıfın gerisinde, matematikte sınıfın ilerisinde, genel olarak da başarılı olduğunu belirtti. "Başarılı olduğunu nereden çıkardınız?" dedim. "Kızınız son bir ay içerisinde kütüphaneden beş kitap almış" dedi. Kızımda okuma, başarma isteği olduğunu belirtiyorlar. Başarısını izliyorlar. Nereden nereye geldiğine bakıyorlar. Kiminle yarıştığına değil, o öğrencinin gelişme hızına bakıyorlar. En iyi ölçü de bu. Bunun için de öğrencileri tek tek tanımak gerekir.

Bizim eğitim sistemimizde ailenin çocuğun dersleriyle biraz ilgilenmesi gerekiyor. Ama bunu çocuğu hazır alıştırma noktasında kadar götürmemek lazım. Her gün oturup birlikte ders çalışmak değil. Birlikte problem çözülebilir,

bazı konular tartışılabilir, çocuk okuduğunu annesine anlatabilir. Bu çeşit işbirliği yapılabilir. Çocuk kendi başına çalışmayı da öğrenmelidir. Dolayısıyla çocuk derslerinin sorumluluğunu da taşıyabilmelidir. Çok aile görüyorum, anne baba masaya oturmadan çocuk ev ödevine hiç başlamıyor.

Başarı birçok şeyin bileşkisidir. Yalnız zeka, yetenek yetmiyor. Çocuğun güdülenmesi, çocukta öğrenme isteği uyandırmak gerekiyor. Bu da çok küçük yaştan başlayan bir şey. Çocukla birlikte bir kitap okumak, bir konuyu araştırmak, incelemek önemli. Çocukta öğrenme zevkini geliştirir, öğrenmeyi sıkıcı bir uğraş olmaktan çıkarır. Evde kitap okunuyorsa, çocuğun kitap okuma alışkanlığını edinmesi çok daha kolay olur. Evde sürekli televizyon izleyen anne babanın yanında çocuğun kitap okuma alışkanlığı kazanması beklenemez. Bazı çocuklar televizyon önünde ders çalışıyorlar. Bu çok kötü bir alışkanlık . Bu da bir çalışma disiplini eksikliğidir. Ailenin bunları sağlaması gerekir. Ana babanın çocukla konuşması, tartışması onu düşünmeye, araştırmaya yöneltir.

Eğitimcilere bu konuda neler önerebilirsiniz?

Bizim eğitim sistemimizde çalışkan öğrenciyi diğer öğrencilere örnek göstermek çok sık yapılır. Bu da diğer öğrenciler için umut kırıcı oluyor. İyi öğretim en zeki çocukları başarıya götürmek değildir. En az başarılı olanları ne kadar yukarı çekeceğinizle ölçülür başarı. Çok çalışkan olmayan çocuklar arasında da özel yetenekleri olanlar vardır. Onları görüp çıkarmak önemli. İyi eğitimin yapması gereken budur. Çocukta kendini aşma, geliştirme isteğini yaratmak. Gerçekçi olmak şartıyla "Daha iyisini başarabilirsin" demek iyidir. Ama "Sen neden Ahmet kadar başaramıyorsun?" demek olumlu etki yaratmaz. Çocuğun kendini geliştirmesi, aşmasıdır önemli olan.

Öğretmen tutumu da ana baba tutumu kadar belirleyici olabilir. Bunu bir araştırma örneğiyle açıklayayım: Bir sınıfta öğrencilere zeka testi uygulanarak zeki olanlar ve çok zeki olmayanlar olarak ikiye ayrılmışlar. Üç ay sonunda zeki diye tanımlanan öğrencilerin başarılarında sıçrama görülmüş. Çok zeki olmadığı söylenen grupta ise başarıda düşme olmuş. Oysa iki grup arasında zekaca fark yokmuş. Çocuklar rastgele iki gruba ayrılmış ve bu durum öğretmene başlangıçta söylenmemiş. Hiç kuşkusuz öğretmen zekidir diye ayrılanlarla daha çok ilgilenmiş, onları farkında olmadan daha çok desteklemiş. Bence bu örnek kanıtıyor ki eğitici, öğrenciden beklentisi oranında başarı sağlar.

Başka bir örnek: Bir lisede gençlere zeka testleri uygulanmış ve aynı düzeyde zeki olanların başarılarının aynı olmadığı görülmüş. Bu başarı farkı nereden kaynaklanıyor diye araştırılınca başarılı olan gençlerin aile yaşamlarının daha düzenli ve uyumlu olduğu saptanmış. Aynı zeka düzeyinde olan ama başarıları düşük olan gençlerin ailelerinde iste uyumsuzluk, geçimsizlik ve düzensizlik olduğu gözlemlenmiş. Bu örnek de gösteriyor ki başarıda aile mutluluğunun ve düzeninin de payı büyüktür. Düzenli ve huzurlu bir aile yaşamı çocuğun başarıma isteğini kamçılar. Okulda uygun eğitim ortamının varlığı ve öğretmen-öğrenci ilişkisinin sıcaklığı da başarıyı en üst düzeye çıkaran etkidir.

Okul ve Aile Dergisi

0 (312) 442 57 50